

Helduen literatura

Idazten ari dela idazten duen idazlea
Iban Zaldia
Elkar, 2012

Urruneko motorrak mila zaldi
Joan Mari Irigoien
+ Antton Olariaga
Elkar, Xaguxar bilduma, 2012

Literokeria edo literamina

AZALEAN BERTAN, koaderno baten orrietan idatzita, argi agertzen zaigu zer topatuko dugun barruko orrietan: idazlea. Idazlea eta bere lana. Idazlea eta bere zirkustantziak. Idazlea eta bere burutazioak. Idazlearen ingurukoak aletuko zaizkigu ipuin laburren bilduma honetan. Aukera ederra ematen digu liburu honek literatur sistemaren partaideak ispilu zalduarraren aurrean ipintzeko eta bertan nolako formak hartzen dituzten ikusteko. Idazlea, irakurlea, kritikaria, literatur irakaslea edo liburudendak agertuko zaizkigu bata bestearen atzetik egile honen irudimenak hauspotuta. Horretarako Kafka eta The Smiths ditugu liburu honetan bisitari eta bidelagun, bataren begirada fantastikoak kutsatzen ditu narrazio laburrak han eta hemen, eta bestearen letretako umorea ere (beltza? ironikoa?) topa dezakegu tarteka. Biak Zalduaren idazteko moduaren ezaugarri ezagunak direnak, bidenabar.

Baina, egia esan, idazleaz eta bere inguruneaz hitz egitean funtsean literaturaz ari gara. Hori baita lan honetako gaia. Eta zer da literatura? Zeri buruz dihardugu (fikzioa) idazteaz ari garenean? Hamaika erantzun dituen galdera honi azpituak emango dio argia oraingoan, lan honen ikuspuntua age-rian utziz: “Idazten ari dela idazten duen idazlea edo literatura gaixotasun gisa”. Ipuinetako batean pertsonaia batek beste bati hurrengo esaten dio: “Literatura gaitz bat duk. Bizitza zer den ez dakitenean izurria”. Hau da orriotako ideia nagusia. Honen haritik etorriko zaizkigu, besteak beste, obsesio bihurtzen den bilaketa eta idazketa, inguruko bizipenak zurrupatzten dituen idazle-kaparra edo istorioak kontatzeko ausardiaren aldarria.

Errealitatearen eta fikzioaren arteko ahobiko harremanak nola marraztu dituen gustatu zait, honekin gogoeta metaliterarioa sustatu eta autofikzioaren mugak zabaldu dituela uste dut. Batetik, literaturari buruz berba egiteko solaskide moduko bat izan daiteke ipuin bilduma hau, akuilua, gai-jartzailea. Bestetik, maiz topatuko dugu lehen pertsonan hitz egiten digun idazlea eta bere ibilerak, literaturak sentiarazi eta pentsarazi dizkionak konpartituz, literatura gaixotasun gisa bizi duenaren testigantza emanez. Azken finean norbaitek noizbait esan zuen bezala, literaturak bizia eman eta bizia kendu ere egin dezake.

Literatura maite dugunok badakigu pasio horrek zer-nolako eragina duen gugan, izan ere, maitasunak (eta maitemina) erokeriaz eta gaixotasunaz badu, literaturak ere berdin, eta hori da liburu honetatik atera duguna. Idazleak istorioak lapurtzen ditu irakurleokin konpartitzeko, eta lan horretan zoriona ezagutu dezake bere lanen arrakasta ikusita, edo zoritxarra ezagutzearan min hori idazteko grina sumatu, narratzaileak narrazioetako batzuetan dioskunez, modu honetan bizitzatik ihes egin edo bizitza bete-betean bizi. Amaitzeko esan, hau idatzi dizuen irakurle honek irribarre konplizearekin amaitu dituela ipuin gehienak, ulertu duelako literokeriaren edo literaminaren gaitz berak jota dagoela bera ere. ■

Amaia Alvarez Uria

Pentsarazteko jolas ilustratua

Gaztetxoei begirako ahalegin interesgarria plazaratu du Elkar argitaletxeak, bere Xaguxar bilduma tarteko. Joan Mari Irigoien idazlea eta Antton Olariaga marrazkilari eklektikoa ditu egile, eta erronka itxura batean zail bati helden diote, nork bere baliabideak dituela: poesia gustagarri egitea. Molde honetan ohiko ez diren gaiak ere aintzat hartu dituzte. Esate baterako, teknologia berria edo kimika bezalako eskola ikasgaiak. Adibidetxo bat. *Kobre eta zink; / a, zer tripako mink! / Gas bihurtu nabi eta ezink! // Karbono eta silizio / soprano eta tenore, / aintza eta ohore: // Milango Scalatik guri deika, / Ainhoa Arteta; / haren ondoan, berriz, / Plazido Domeka...*

Pikanteagoa da bata –12 urtetik gorakoena, *Sasiak mendia jan*– eta jostariagoa bestea –10 urtetik gorakoena, *Urruneko motorrak mila zaldi*–, aho-korapiloak, txisteak eta hitz-jokoa bezalako dibertimenduak proposatzen dituen. Pentsaraztea edo hezteka eta ondo pasatzea eskutik aise joan daitezkeela premisa gogoan. ■

Garbine Ubeda Goikoetxea

